

ملی ٹرسٹ برائے کتاب پاکستان

درختکاری و مراقبت از درختان

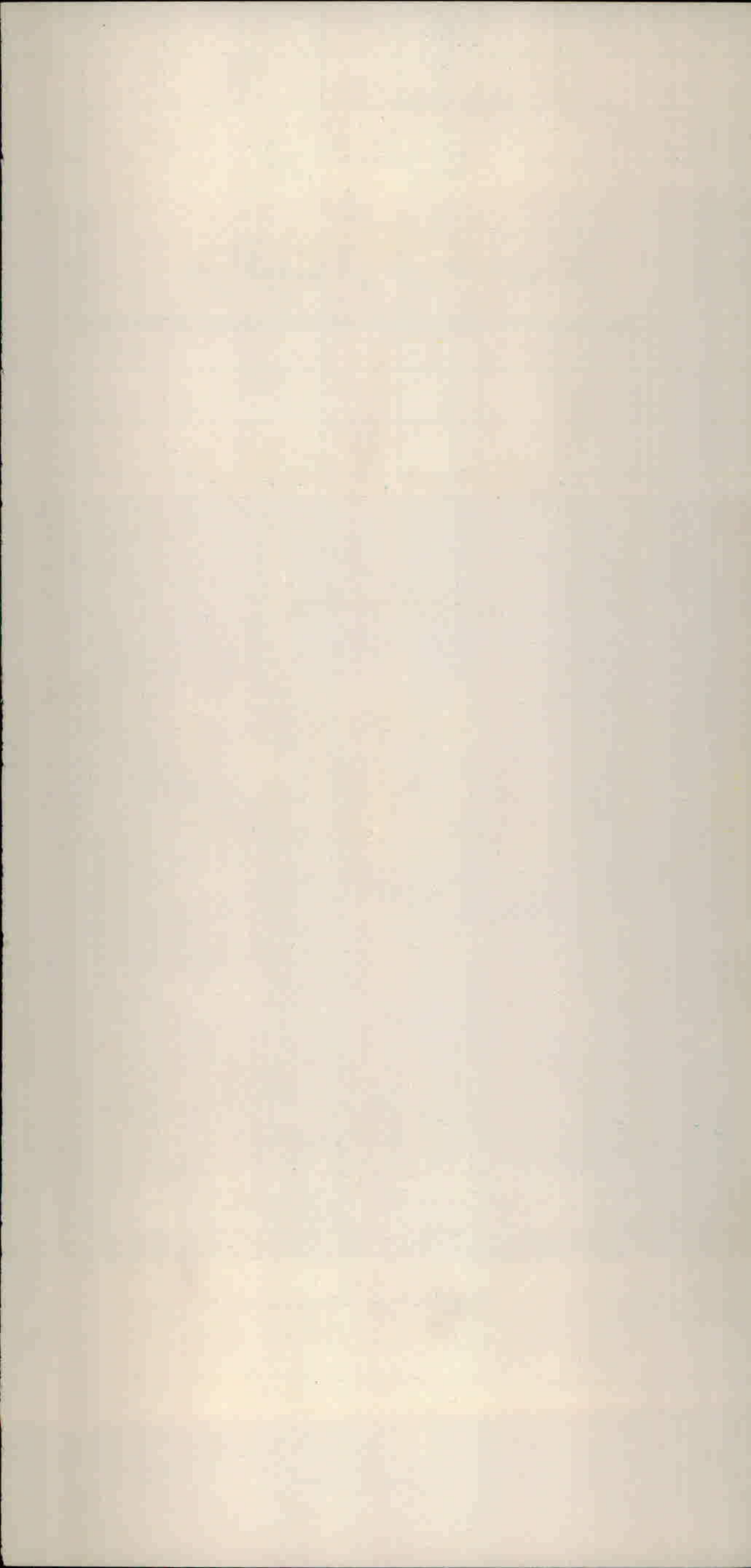

به مناسبت هفته درختکاری

هرمینا عزیز یانس

تهیه و تنظیم :

سیما پایدار

درختکاری

و

مراقبت از درختان

به مناسبت هفته درختکاری

تهیه و تنظیم :

هرمینا عزیزیانس سیما پایدار

نام کتاب: درختکاری و مراقبت از درختان
تهیه و تنظیم: هرمینا عزیزیانس و سیما پایدار
حروفچینی، صفحه‌آرایی و نظارت چاپ
انتشارات فرهنگ جامع : ۶۴۰۰۱۷۸

چاپخانه: احمدی

تاریخ انتشار: اسفند ۱۳۷۱

تیراژ: ۱۰۰۰۰

ناشر:

واحد انتشارات سازمان پارکها و فضای سبز شهرتهران

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

کاشت درختان

زیبایی طبیعی درختان و درختچه‌ها، محیط هر مکان عمومی یا هر منزلی را متأثر می‌سازد. برای دستیابی به این زیبایی، درختان نیز همچون انسانها محتاج مراقبتهای مداوم در طول سال می‌باشند. توجه به مکان کاشت و نحوه کاشت صحیح و مناسب، شما را در بوجود آوردن درختان سالمی که سبب مسرت خاطر باشند توانا می‌سازد.

الف - انتخاب درخت

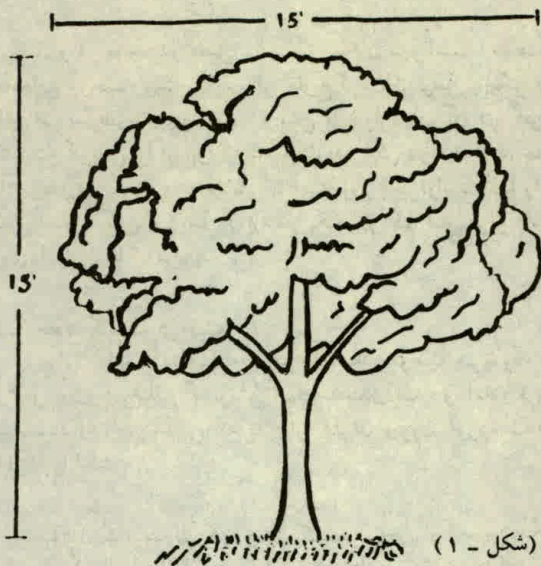
اولین قدم برای کاشت درخت، انتخاب صحیح و بجای آن مناسب با امکانات و مکان مورد نظر شما است. برای این کار لازم است به مراکز معتبر تولید درخت و درختچه مراجعه کرده و آنها را از نزدیک مورد بررسی قرار دهید، زیرا در این نوع مراکز با هر بار تغییر مکان درختان، ریشه‌ها مورد هرس قرار گرفته و بدین ترتیب آماده رشد سریع می‌باشند.

ب - فاصله کاشت

در مورد فاصله کاشت، درختان و درختچه‌ها باید به صورتی قرار گیرند که به آزادی رشد و نمو کرده و در هم فرو نروند. تعیین فاصله کاشت درختان باید بر مبنای آزادی رشد و نمو آنها باشد، بنابراین قبل از انتخاب محل کاشت درخت یا درختچه سعی کنید اندازه درخت بالغ همان گونه (و نه گونه‌های مشابه) را با توجه به کاتالوگها و کتب باغبانی به دست آورید. بسیاری از درختانی که تاج مدور دارند، همزمان با رشد عمودی و به همان اندازه، دارای رشد افقی نیز هستند. بنابراین اگر اندازه رشد افقی درخت را ندارید می‌توانید آن را از روی حداکثر ارتفاع درخت حدس بزنید (شکل - ۱)

برای مثال درختی که ارتفاعی بین ۵ - ۳ متر دارد باید عرضی نیز در این حدود داشته باشد بنابراین محل کاشت آن باید حدود ۳ متر از درخت یا منازل اطراف فاصله داشته باشد. البته این مطلب در مورد همه گیاهان صادق نیست بنابراین سعی کنید مقدار رشد افقی را از روی منابع معتبر باغبانی، به دست آورید. در نظر داشته باشید با کاشت درخت در محل مناسب، تا حد زیادی از مشکلات نگهداری آن در آینده کاسته‌اید.

در هنگام تعیین کاشت درخت از ساختمانها و/یا سایر درختان، به این نکته نیز توجه کنید که امکان شکستن شاخه‌های درختان در اثر طوفان وجود دارد. به همین دلیل برای درختانی؛ نظیر، بلوط که چوب سختی دارند در حدود ۷ متر فاصله از ساختمان و برای درختانی؛ نظیر، افرا که چوب نرمتری دارند فاصله کمتری را در نظر گرفت.

فاصله کاشت برای درختچه‌ها و پرچینها نیز مطرح است. اصولاً درختچه‌ها باید به اندازه نصف تاج خود از ساختمانها فاصله داشته باشند. بنابراین اگر دو رقم مختلف در کنار هم کاشته می‌شوند لازم است در حدود نصف مجموع تاجهای دو درختچه از یکدیگر فاصله داشته باشند. بطور مثال، یک درختچه با تاج ۳ متری و یک درختچه با تاج ۲ متری باید $2/5$ متر از هم فاصله داشته باشند.

اما اگر بخواهیم درختچه‌ها به صورت پرچین کاشته شده و مانند حصاری در هم فرو رفته و متراکم باشند باید نزدیک‌تر از فاصله مورد نظر کاشته شوند. معمولاً گیاهان پرچینی کوتاه‌قد (۱ تا $1/5$ متری) با فاصله ۶۰ سانتی‌متر و پرچینهای بلندقد با فاصله ۱ تا $1/5$ متر کاشته می‌شوند.

ج - انتقال درخت

هنگامی که درخت مورد نظر خود را انتخاب کردید آن را به کمک گلدان یا ظروف محتوی خاک و ریشه جابجا کنید و از گرفتن تنه آن به این منظور جدا خودداری نمایید.

بهترین زمان برای کاشت درخت و درختچه فصل خواب آن می‌باشد. این زمان پس از برگریزان درخت در پاییز یا قبل از بیدارشدن جوانه‌ها در بهار است؛ زیرا وجود یک دوره سرما، قبل از بارش بارانهای بهاره و گرمای تابستان، امکان رشد ریشه را فراهم می‌سازد.

در صورتی که بتوانید به نحو احسن از درخت یا درختچه مراقبت نموده و سلامتی آن را در آینده مختل نسازید، کاشت

درخت و درختچه در فصل رشد نیز امکان‌پذیر است. به هنگام جابجایی درخت، ریشه را پس از خارج کردن از زمین با یک قطعه کرباس مرطوب بپوشانید و پس از قراردادن آن در گودال کاشت، کرباس را از روی ریشه بردارید. اگر درخت یا درختانی را خریداری نموده و به دلایلی تا چند روز نمی‌توانید آنها را در محل اصلی بکارید، ریشه آن را در یک نهر کم عمق قرار داده و روی آنها را خاک بریزید.

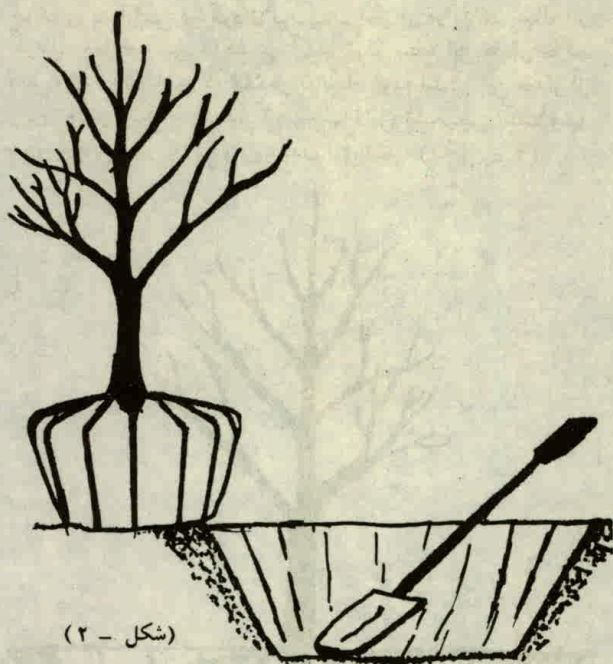
د - نحوه کاشت درخت

برای کاشت درختان، ۸ مرحله ساده توصیه می‌شود. این مراحل برای درختانی که ریشه آنها بسته‌بندی شده و آماده فروش می‌باشند و/یا درختانی که تازه از گلدان بیرون آورده شده‌اند قابل اجرا است.

۱ - گودال کاشت بزرگی حفر کنید - پس از تعیین مکان مناسب، گودالی به اندازه دو برابر توپ حاوی ریشه و خاک، حفر کنید. عمق این گودال باید به اندازه‌ای باشد که ریشه درخت براحتی در آن قرار گرفته و ریشه‌ها بر روی هم فشرده نشوند. اندازه گودال اهمیت خاصی دارد زیرا پس از کاشت درخت، ریشه از خاک قبلی جدا شده و فضای بیشتری را خواهد گرفت. اگر خاک فشرده یا سنگین باشد نمو ریشه‌ها بسختی صورت می‌گیرد ولی چنانچه خاک در اثر عمل حفر گودال و برگرداندن آن، نرم شده باشد ریشه امکان رشد بهتری را می‌یابد. بنابراین باید توجه داشته باشید که در هنگام حفر گودال خاک روی گودال را جدای از خاک لایه‌های پایین‌تر قرار داده و پس از قرار گرفتن ریشه در داخل آن ابتدا خاک روی گودال را در اطراف ریشه ریخته سپس خاک تحتانی آن را روی ریشه بریزید. این عمل موجب رشد سریع ریشه درخت می‌شود (شکل - ۲)

۲ - با مراقبت و احتیاط هرس نمایید - قبل از کاشت نهال، وضعیت ریشه‌بندی آن را بخوبی بررسی نموده و کلیه انشعابانی را که به وسیله آفات یا عوامل دیگری از بین رفته له شده و/یا آسیب دیده‌اند به وسیله چاقو یا وسیله تیز دیگری مانند قیچی تا محل سالم ببرید. به هنگام بررسی ریشه‌ها و بریدن قطعات آسیب دیده آن، باید تمام انشعابات سالم و پیچشهای دیگر ریشه را به دقت حفظ نمود و بیهوده آنها را نبرید.

در مورد بخشهای هوایی گیاه، فقط شاخه‌های شکسته را هرس نموده، بطوری که مطمئن باشید شاخه در محل یقه (منطقه متورمی که دو شاخه بهم می‌رسند) دست نخورده می‌ماند، بخاطر داشته باشید هرس اصلاح‌کننده را باید یک فصل کامل پس از رشد، در مکان جدید انجام داد.

(شکل - ۲)

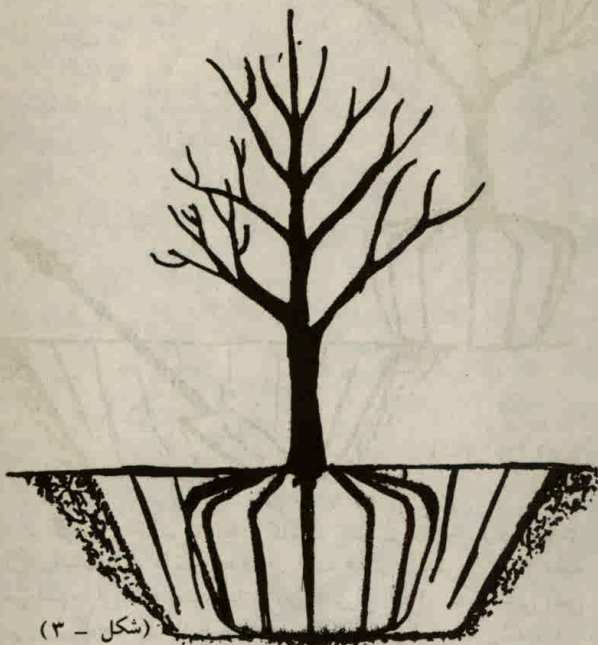
۳ - گودال و خاک را آماده کاشت کنید - هر چند برای تعدادی از درختان تازه کاشته شده، دریافت غذای گیاهی (کود) مفید می باشد، ولی لازم است بدانید، در صورتی که از خاک غنی محل برای پُر کردن گودال استفاده می کنید بهتر است تا رشد و نمو کامل گیاه از کوددهی خودداری نمایید.

اما در صورت لزوم هرگز از کود نیتروژنه قوی در زمان کاشت درخت استفاده ننمایید زیرا سبب سوختن ریشه می گردد. همچنین از ریختن هر نوع مواد زاید خصوصاً قطعات چمن در گودال غرس نهال، جداً خودداری کنید.

۴ - درخت را در عمق مناسبی از گودال قرار دهید - هنگام قراردادن درخت در گودال، به وسیله ظرف محاطش آن را بلند کنید و هرگز از تنه آن برای این منظور استفاده ننمایید.

اگر درخت با تویی خاک خود داخل کیسه پارچه ای باشد طنابها را بریده و کیسه را بیرون آورید. نهال را داخل گودال بگذارید و در نظر داشته باشید عمق کاشت نهال برای رشد آن اهمیت زیادی دارد. درختانی که در عمق بیشتر کاشته می شوند از لحاظ رشد بشدت عقب می مانند و درختانی که در عمق کم کاشته می شوند ریشه هایشان سخت و خشک گشته و سبب نابودی درخت می گردند.

خاک را به آرامی در گودال بریزید - پس از قراردادن نهال در گودال مقدار مناسبی خاک در آن بریزید. سطح این مقدار خاک باید به اندازه‌ای باشد که قبلاً در نهالستان بوده است. این مقدار از روی تغییر رنگ پوست تنه درخت قابل تشخیص است و به هیچ وجه قابل تغییر یا کم و زیاد شدن نمی‌باشد. (شکل - ۳)

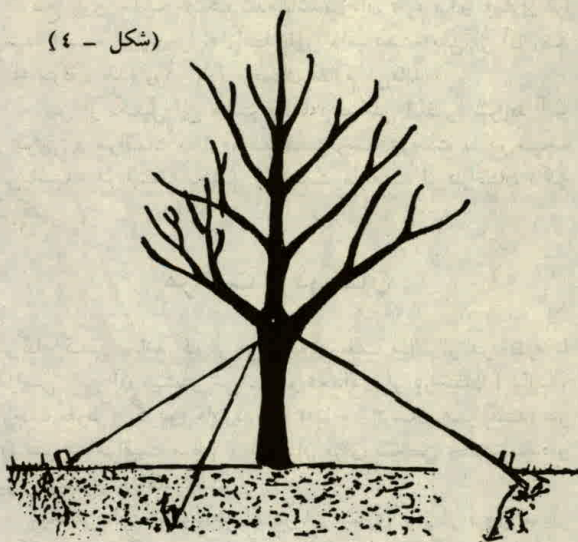
(شکل - ۳)

در نظر داشته باشید خاک را کم کم بر روی ریشه ریخته و فشار کمی به آن وارد آورید، تا هوای اضافی خارج شود. این مقدار هوای اضافی، تماس ریشه را با خاک قطع کرده و آن را می‌خشکاند. بتدریج که ریشه از خاک پوشیده می‌شود آهسته درخت را تکان دهید تا خاک بطور یکنواخت و کامل تمام منافذ بین ریشه‌ها را پُر نماید. پس از آن؛ یعنی، زمانی که روی ریشه‌ها با ۳۰ - ۲۵ سانتی‌متر خاک پوشیده شد، آن را آهسته لگدکوب کنید. اگر خاک مرطوب باشد فقط کمی آن را بکوبید، زیرا لگدکوب کردن آن بطور کلی موجب فشرده شدن خاک و مانع از رسیدن هوا به ریشه‌ها شده و در نتیجه اثر منفی بر روی درخت می‌گذارد. از آنجایی که خاک گودال در اثر آبیاری نشست خواهد کرد، بهتر است چند سانتی‌متر بیش از سطح زمین، خاک در گودال بریزید تا پس از چند بار آبیاری، سطح خاک به حد معمول برسد.

۶ - در مواقع لازم استفاده از قیم برای تثبیت درخت ضروری

است - عموماً بستن درختان سبب وارد آمدن صدماتی به پوست آنها می‌شود لذا تا حد امکان از این عمل اجتناب نمایید، ولی هرگاه سیستم ریشه‌ای درخت ضعیف بوده، یا ارتفاع درخت زیاد باشد، طوری که احتمال کج شدن آن می‌رود، از قیم استفاده کنید. بدین ترتیب می‌توان در مواقع بارندگیهای شدید، باد و غیره با کمک قیم، درخت را محفوظ نگاهداشت. برای این کار از کمربندهای پهنی که به آن سیم‌لایی‌دار یا بند فابریکی وصل شده است استفاده کنید. برای شروع ۲ یا ۳ قیم را بطوری که خارج از محوطه گودال کاشت باشد در زمین فرو کنید. فاصله قیمها تا درخت و زاویه آنها نسبت به درخت باید برابر باشد. از طناب یا سیم محکمی برای اتصال قیم به کمر بند پهن استفاده کنید و کمر بند را که قطر آن از قطر شاخه‌ها و تنه بیشتر است، به درخت ببندید (شکل - ۴).

(شکل - ۴)

قیم‌ها را بلافاصله پس از تقویت سیستم ریشه‌ای در خاک، بیرون آورید. اصولاً قیمها نباید برای بیش از یک سال در زمین باقی بمانند.

۷ - پای درخت مالچ بریزید - مالچ به مواد آلی یا غیر آلی اطلاق می‌شود که در پای درخت می‌ریزند. بهترین نوع آن شامل برگ پوسیده کاج و پهن‌برگان، و تکه‌های چوب پوسیده و پیت ماس (peat moss) است که از تجزیه ناقص گیاهان مردابی در شرایط رطوبت زیاد و عدم تهویه، بوجود آمده است.

مالچی به ضخامت ۱۰ - ۵ سانتی‌متر، در پای درخت بریزید این لایه رطوبت خاک را در خود نگهداشته و ریشه درختان را از

تغییرات شدید دمایی محفوظ می‌دارد؛ همچنین مانع رشد علفهای هرزی می‌شود که برای جذب آب و مواد غذایی از خاک، با ریشه‌های درختان کاشته شده رقابت می‌کنند.

۸ - بطور منظم آبیاری کنید - از آنجایی که هنگام انتقال گیاه تعداد زیادی از ریشه‌های موئینه کنده می‌شوند، آبیاری منظم در محل جدید کاشت، برای رشد سیستم ریشه‌ای، بسیار مفید می‌باشد. در هنگام آبیاری سعی کنید خاک را مرطوب کرده و هیچگاه درخت را غرقاب نکنید؛ چون در این حالت برگ سبز درختان زرد شده و در نهایت می‌ریزند حداقل هفته‌ای یکبار درخت را آبیاری کنید و در صورت گرمی هوا، دفعات آبیاری را بیشتر کنید. البته لازم است آبیاری به آهستگی انجام گیرد تا از شستشوی خاک جلوگیری به عمل آید. هنگامی که ۱۰ سانتی‌متر از سطح روی خاک خشک شده باشد، زمان لازم برای آبیاری فرا رسیده است. آبیاری را تا اواسط پاییز ادامه دهید. پس از آن رشد گیاه متوقف شده و در طول زمستان مقاوم می‌ماند.

پس از تکمیل این هشت مرحله، مسائلی؛ نظیر، شرایط آب و هوایی و مراقبت مداوم، متضمن رشد درخت یا درختچه می‌باشند. در اینجا نکاتی را جهت مراقبت از درختان ذکر می‌کنیم:

مراقبت از درختان

هرگاه کسی بداند که ارزش یک درخت سالم از هر نظر، با افزایش سن آن بیشتر می‌شود و تعدادی از درختان؛ مانند، درخت بلوط و گردو، قادرند ۲۰۰ تا ۳۰۰ سال عمر کنند، در آن صورت مراقبت منظم از درختان برای شخص جالبتر بوده و ارزش بیشتری خواهد داشت.

بخاطر داشته باشید همیشه درمان بیماری پس از بروز، بسیار مشکل‌تر، وقت‌گیرتر و پرهزینه‌تر از اقدامات پیشگیری می‌باشد. بنابراین ضروری است تا از درختان بطور مرتب مراقبت نمایید و سالهای سال از فواید آنها بهره‌مند شوید. به‌منظور نگهداری و حفظ درختان چهار عمل مهم زیر ضروری است.

۱ - معاینه

۲ - ریختن مالچ

۳ - کوددهی

۴ - هرس کردن

۱ - معاینه درخت

معاینه درختان، روش سودمندی است که هر نوع تغییر ناهنجار در وضعیت درخت را، قبل از پیشروی و حادث شدن

مشخص می‌سازد. با معاینه مرتب درخت (حداقل سالی یکبار) می‌توان شدت بیماری، آفات و مشکلات محیطی درخت پی برده و در جهت رفع آنها کوشید. در حین معاینه به چهار نکته توجه کنید: برگها یا جوانه‌های جوان، اندازه برگ، رشد شاخه‌ها و خشکیدن برگها و شاخه‌های فوقانی.

از علائم مشخصه‌ای که نشان‌دهنده به خطر افتادن سلامتی درخت می‌باشد، کاهش در تعداد جوانه‌ها (رشد بخشهای جدید مانند غنچه‌ها یا برگها) و/یا کاهش رشد برگ می‌باشد. برای ارزیابی میزان این تغییرات و اثر آن بر سلامتی درخت، رشد جوانه‌ها را در طول سه سال گذشته مقایسه کنید به این ترتیب می‌توانید میزان کاهش در الگوی رشد درخت را تعیین نمایید.

پوسیدگی ساقه و خشکیدن شاخه‌های فوقانی (مرگ تدریجی بخش فوقانی درخت)، نشانه‌ای از ضعف درخت است. این علائم می‌تواند حاکی از وجود آفت و/یا به دلیل کمبودهایی باشد که سالها قبل بوجود آمده‌اند. پوست سست درخت و/یا رشد بیقواره آن؛ مانند، برآمدگی بر روی ساقه، از علائم مشخص پوسیدگی ساقه بشمار می‌آیند. بطور کلی در حین معاینه، به هر نوع ناهنجاری که در وضعیت درخت مشاهده می‌کنید، توجه نمایید. و چنانچه شخصاً قادر به انجام عملی در جهت بهبود وضعیت ناهنجار نیستید، بهتر است با کارشناس مربوطه مشورت نمایید.

۲ - ریختن مالچ

همانگونه که قبلاً اشاره کردیم مالچ با حفظ رطوبت خاک و خنک نگه داشتن آن از فشار بر ریشه درخت می‌کاهد. همچنین مالچ با دور نگه داشتن ماشینهایی؛ نظیر، چمن‌برها از ساقه درختان، مانع وارد آمدن صدمات مکانیکی به آنها می‌گردد. همان طوری که گفته شد مالچها بهترین وسیله برای حفظ رطوبت خاک هستند بطورمثال مالچی به ضخامت ۷ سانتی‌متر که از خرده‌های چمن، گاه یا خرده‌های چوب ذرت تهیه شده باشد موجب ۵۰ درصد کاهش تبخیر رطوبت خاک می‌شود. مضافاً به این که مالچها با ممانعت از رشد و نمو علفهای هرز سبب ذخیره مقدار آبی می‌شوند که توسط علفهای هرز مصرف می‌شود.

مالچ - هرگونه پوشش طبیعی و/یا مصنوعی ک/ه در کشاورزی به‌منظور حفظ رطوبت خاک، حفاظت از سرما و گرما، جلوگیری از فرسایش و غیره بکار برده شود، مالچ نامیده می‌شود. بازمانده‌های گیاهی، خاک اره، سنگ‌ریزه قلوه‌سنگ، خاک رس و کود حیوانی از این جمله‌اند.

مالچ مناسب لایه‌ای به ضخامت ۱۰ - ۵ سانتی‌متر که از

مخلوط مواد آلی؛ نظیر، برگهای خشکیده، گاه خرد شده یا تراشه‌های کمپوست شده چوب تهیه شده است. قطر مالچ بکار رفته، اهمیت خاصی دارد و در صورتی که به ۱۵ - ۱۳ سانتی‌متر برسد ممکن است مانع تبادلات گازی شود. همچنین دقت کنید مواد پلاستیکی وارد مخلوط مالچ نشود، زیرا در این صورت نیز مانع تبادلات گازی بین خاک و هوا بوده و جلوی رشد ریشه را می‌گیرد (شکل - ۵).

برای این که مالچ بطور موثر عمل نماید آن را به ارتفاع ۱۰ - ۵ سانتی‌متر (۴ - ۲ اینچ) و با حداکثر شعاع ممکن در اطراف درخت بریزید. در صورت امکان، شعاع پخش مالچ در اطراف درخت، باید دو تا سه برابر شعاع شاخه‌های آن باشد. این شعاع در اطراف نهالها حدود ۰/۵ متر است.

(شکل - ۵) ریختن مالچ در پای درختان.

۳ - کوددهی

یکی از کارهای مهم برای حفظ سلامتی درختان، کوددهی است. بهترین زمان کوددهی، فصل پاییز یا اوایل فصل بهار است، هر چند کوددهی در مواقع دیگر نیز ضرری ندارد. کود علاوه بر فراهم نمودن مواد غذایی جزیی مورد نیاز درخت، بر مقدار سه ماده غذایی مهم خاک؛ یعنی، نیتروژن، فسفر و پتاسیم (N, P, K) می‌افزاید.

این حاصلخیزی خاک علاوه بر این که میزان تولیدات را افزایش می‌دهد، نقش محافظت از خاک را نیز به عهده دارد. وقتی که به خاکی کود اضافه کنید در حقیقت به آن خاک کمک کرده‌اید تا در برابر فرسایش مقاومت بیشتری داشته باشد.

نیتروژن (N) :

مهمترین عنصر خاک است که نقش بسزایی در رشد طبیعی شاخه‌ها و رنگ سبز برگها دارد. در اثر کمبود این ماده تغییر رنگ برگها ابتدا از بخش تحتانی گیاه شروع شده و سپس تا برگهای فوقانی گیاه ادامه می‌یابد. از آنجایی که نیتروژن سریعاً از خاک تخلیه می‌شود، لازم است بطور منظم به خاک نیتروژن افزوده شود تا سلامتی درختان دچار مخاطره نگردد.

کمبود نیتروژن را می‌توان با افزودن کودهای آلی به خاک تأمین کرد. در صورت نیاز فوری به نیتروژن از کودهای شیمیایی نیتروژن‌دار؛ نظیر، نترات آمونیم و سولفات آمونیم استفاده کنید.

فسفر (P) :

ماده‌ای است که به نمو بافتها و رشد ریشه کمک می‌کند و در تولید گل، میوه و بذور اهمیت فراوانی دارد. خوشبختانه، فسفر مانند نیتروژن سریعاً از خاک تخلیه نمی‌شود؛ با وجود این کمبود آن در خاک، برای بعضی از گیاهان محدودیت ایجاد کند. عنصر فسفر را می‌توان به صورت کودهای شیمیایی سوپر فسفات به خاک اضافه کرده و/یا از پودر استخوان برای این منظور استفاده نمود.

پتاسیم (K) :

عنصر پتاسیم برای رشد گیاه خصوصاً مقاومت ساقه ضروری است. این ماده در ساختن قند و نشاسته دخالت داشته، به رشد

بافتهای مختلف کمک کرده و رنگ گلها را بهتر می‌نماید.

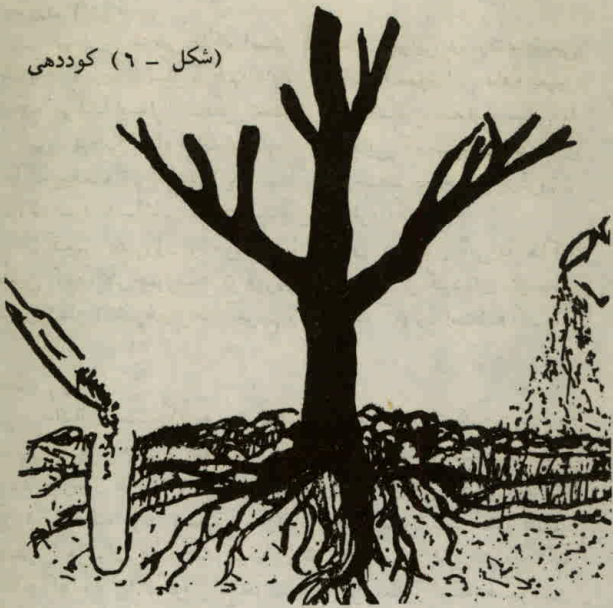
سه نوع کود شیمیایی یاد شده از کودهای اصلی و معروفند که در صنعت پتروشیمی تولید شده و میزان درصد آنها بر روی کیسه‌های محتوی کود ثبت می‌شود. برای مثال کودی که دارای مشخصات ۱۲ - ۱۳ - ۳ است دارای ۳٪ نیتروژن، ۱۲٪ فسفر و ۱۲٪ پتاسیم است.

از آنجایی که شرایط خاک هر منطقه نسبت به سایر مناطق خصوصاً به لحاظ مقدار مواد آلی خاک، تفاوت‌های عمده‌ای دارد بنابراین انتخاب صحیح نوع کود و استفاده از آن، کار مشکلی است.

هنگام کوددهی به این نکته توجه کنید که نیتروژن را می‌توان مستقیماً روی خاک ریخت ولی در مورد فسفر و پتاسیم باید؛ مانند، سایر مواد غذایی غیرقابل حل عمل نمایید. به این ترتیب که ابتدا در زمین حفره‌ای ایجاد کرده و سپس آنها را داخل حفره بریزید. (شکل - ۶)

توصیه می‌شود در مورد بهترین ترکیب کود، برای درختان خود با کارشناس مربوطه مشورت کنید.

(شکل - ۶) کوددهی

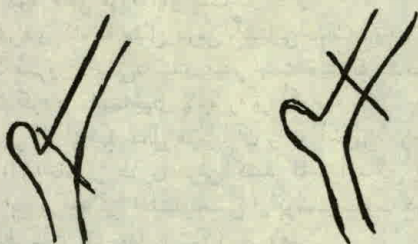

۴ - هرس کردن

هرس از قدیمی‌ترین روشهایی است که انسان برای زیباسازی و/یا افزایش کمی و کیفی باردهی درختان و درختچه‌ها بکار می‌برد. با این روش بعضی از شاخه‌ها به صورت انتخابی قطع شده و الگوی رشد تغییر می‌یابد. هرس علمی و اصولی مانع از رویش تصادفی و ضعیف شاخه‌ها شده، گیاه را در جهت دستیابی به شکل یا محصول دلخواه هدایت می‌کند. بریدن قطعات چوب مرده، بیمار یا آسیب دیده، راه گسترش بیماری و آلودگی را سد کرده، در حفظ سلامت گیاه کمک می‌کند. اگرچه هرس، رشد درخت را به سبب تقلیل تعداد کل برگها کاهش می‌دهد ولی رشد بعدی می‌تواند شدیدتر و با کیفیت بهتری از نظر باردهی، همراه باشد.

درختان را بیشتر در فصل زمستان یا اوایل بهار هرس کنید زیرا در این فصول محل بریدگی شاخه‌های هرس شده سریع‌تر ترمیم می‌شوند. اما درختانی که در فصل بهار بیمارند از این قاعده مستثنی هستند، همچنین هرس تعدادی از درختان؛ نظیر، بلوط و اقایا در ایام بارانی فصل بهار موجب بیمار شدن آنها می‌گردد. بخاطر داشته باشید عمل هرس را باید با احتیاط انجام دهید زیرا درختان، بدون برگ کافی، قادر به جذب و پردازش نور خورشید برای ادامه حیات نیستند و این به نفع هیچ گیاهی نیست. در بعضی موارد، هرس کردن کاملاً ضروری است زیرا شاخه‌های مصدوم نه تنها برای سایر بخشهای درخت، بلکه برای ساختمانهای مجاور نیز خطرناک است. هرس کردن الگوی رشد درخت را نیز

کنترل می‌کند، زیرا شاخه‌ها در جهت جوانه‌ها رشد کرده و خارجی‌ترین جوانه روی شاخه، بیشترین تأثیر را در جهت رشد آتی شاخه دارد. بنابراین می‌توانید، با انتخاب دقیق و صحیح محل برش، جهت رشد شاخه‌ها را کنترل کنید. بنابراین شاخه‌ها را بنحوی هرس کنید که خارجی‌ترین جوانه در جهت رشد مورد نظر شما باشد (اشکال - الف - ب - ج و د در شکل ۷)

الف - خیلی بلند ب - خیلی کوتاه

ج - خیلی مورب د - کاملاً صحیح

(شکل - ۷)

الف - خیلی بلند ب - خیلی کوتاه ج - خیلی مورب د - کاملاً صحیح (شکل - ۷)

توضیح شکل ۷

الف - اگر فاصله محل هرس تا جوانه زیری آن زیاد باشد ممکن است موجب خرابی جوانه شود.

ب - اگر محل هرس به جوانه زیری آن چسبیده باشد احتمال آسیب‌پذیری جوانه زیاد است.

ج - اگر مقطع شاخه هرس شده مورب باشد احتمال خرابی

شاخه زیاد است.

د - چنانچه محل هرس نسبت به جوانه نزدیک خود از دو طرف شاخه به اندازه ۶ - ۳ سانتی متر فاصله داشته باشد هرس کاملاً صحیح انجام شده است.

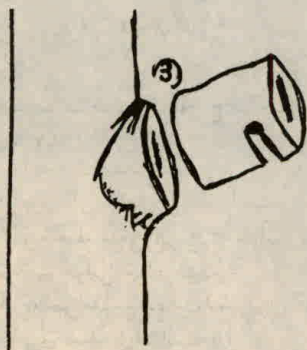
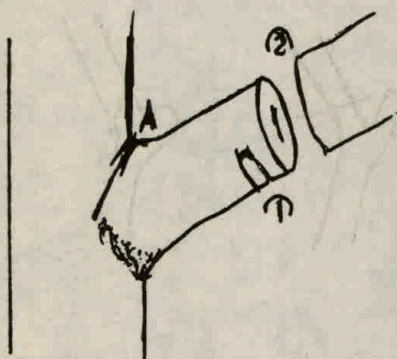
معمولاً درختان سالم محل برش را ترمیم می کنند. بنابراین بستن محل برش، برای ترمیم آن ضرورتی ندارد. برای این کار، آب و کود کافی مورد نیاز است.

افرادی که به عمل هرس آشنایی نداشته و/یا آن را برای درخت ضروری نمی دانند، بهتر است قبلاً با متخصصین فن مشورت کرده، راهنماییهای لازم را فرا گیرند.

پس از شروع عمل هرس آن را تا آخرین مرحله به اتمام رسانید. شاخهها را طوری هرس کنید که برآمدگی آنها محفوظ بماند. این برآمدگی اغلب بخشی از پوست سخت درختان است که اتصال شکل شاخهها را تشکیل می دهد.

هرس شاخه زنده

شاخههای بزرگ را با سه برش قطع کنید (شکل - ۸)

۱ - به فاصله ۶۰ - ۳۰ سانتی متر از محل حلقه (برآمدگی نقطه A) یک نیم دایره در زیر شاخه ایجاد کنید.

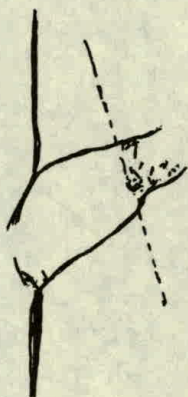
۲ - به فاصله ۳ سانتی متر از این نیم دایره، شاخه را از بالا ببرید.

۳ - برش نهایی را، دقیقاً خارج از برآمدگی حلقه انجام دهید.

هدف از انجام برش نیم دایره‌ای در زیر شاخه کنده نشدن پوست تنه یا شاخه در حین برش بعدی است که از بالا به پایین صورت می‌گیرد. آخرین برش نیز زاویه‌دار انجام می‌شود بنحوی که برش از محل اتصال در بالا شروع شده و در قسمت پایین کمی بطرف بیرون متمایل می‌شود. به این ترتیب محل برش کمی خارج از تنه قرار گرفته و آسیبی به آن نمی‌رسد.

هرس شاخه خشکیده

اگر شاخه خشکیده‌ای به چوب زنده متصل است آن را درست از لبه انتهایی بخش زنده قطع کنید. (منظور بخش متورمی است که یک شاخه با شاخه دیگر اتصال پیدا می‌کند) (شکل - ۹)

(شکل - ۹) حذف درختان خشک

گاهی علی‌رغم تمام تلاشهایی که جهت تجدید حیات درخت صورت می‌گیرد، درخت خشک شده و از بین می‌رود درختی که در اثر حمله آفات و بیماریها خشک شده است، تعداد برگهای آن در فصل بهار کم بوده و شاخه‌های آن در طول سال خشک شده و سقوط می‌کنند چنین درختانی را که قادر به ادامه حیات نیستند، باید از زمین خارج نمود، در غیر این صورت امکان آسیب‌رسانی این درختان به ساختمانها و درختان مجاور وجود دارد. حذف این درختان باید تحت نظر کارشناسان واجد شرایط صورت گیرد تا

در صورت بروز اشکال قادر به حل آن باشند، زیرا خارج کردن درختان خشک از زمین کار دشوار و خطرناکی است. آخرین کلام و نتیجه این که درختان سمبل سلامتی و آبادانی و حفظ آنها نشان‌دهنده فرهنگ هر جامعه‌ای است. پس در حفظ آنها کوشا باشیم.

منابع مورد استفاده:

- (۱) مراقبت و نگهداری از گیاهان و گل‌های خانگی - ترجمه و گردآوری مسعود نوروزی.
- (۲) اطلاعات مختصری از باغداری - ترجمه صادق سهرابی.
- (۳) درختان و محیط زیست - تألیف مهندس مجنونیان.
- (۴) زندگی گیاه سبز - ترجمه خیام فولادی.
- (۵) Mature tree care ، گالستون، دیویس ساتر.
- (۶) روش کاشت درختان - ترجمه خیام فولادی.